SLASTI A STRASTI KARIÉROVÉHO PORADENSTVÍ DNEŠKA

Štěpánka Bretová

Svět se mění tak rychle, že je pro všechny složité se v něm orientovat. Tlak společnosti na výkon, úspěch a dokonalost, umocněný sociálními sítěmi, vidíme všude kolem sebe. Realita je ale často velmi odlišná.

Velkými tématy jsou desegregace ve vzdělávání, inkluze a rovné podmínky. Svět není ideální a Campanellův Sluneční stát nelze realizovat. Rodíme se do určité sociální vrstvy, do určitých podmínek a s určitými rodinnými hodnotami, a to je holý fakt. Děti nikdy nebudou do vzdělávacího systému nastupovat na stejné startovní čáře. To je utopie a škola není kouzelný jednorožec, který by to mohl úplně změnit.

Ano, je důležité, aby školy měly finance a lidské kapacity, díky nimž mohou propasti mezi dětmi zmenšovat. Nikdy je však zcela neodstraní. Obzvlášť když hovoříme o přijímačkovém byznysu, rozdílech mezi kraji a ohromných rozdílech mezi sociálními vrstvami ve společnosti. Praha pláče, že nemá kapacity a že je všechno špatně. Ale Praha to všechno vymýšlí, plánuje a připravuje koncepce na roky dopředu. Bohužel se někdo před lety zapomněl podívat na demografickou křivku. My na severu pláčeme, že se na nás stále něco testuje, a když to začne fungovat, zruší se to a vzniká ještě větší propast než na začátku. Je otázkou, co je horší. Řešit boj o školy, nebo to, že žák nemá žádné aspirace? Pro některé rodiny v Ústeckém kraji není vzdělání prioritou a mnoho žáků školu nedokončí, protože závislost na sociálním systému je pro ně výhodnější.

Jsem zastánkyní toho, že každý má mít dostatek možností pro své rozhodování. Nelze zachránit všechny a s tím je nutné se smířit hned na začátku. To, že instituce nejsou navzájem propojené a spolupráce je vždy jen o lidech, je také holý fakt. Jako výchovná a kariérová poradkyně pro to dělám maximum. Věnuji tomu čas, který nemám, protože kariérový poradce ve škole má podle propočtů asi pět minut na individuální poradenství pro jednoho žáka. Ano, ne každý o poradenství stojí, ale je to málo. Věnuji tomu tedy svůj čas. Proč? Stojím o to, aby žáci i rodiče měli informace, možnosti a čas na rozhodování. Jsem nesmírně vděčná své škole za to, že máme ten komfort v podobě předmětu Volba povolání. Během osmého ročníku tak mají žáci možnost hledat sami sebe, zkoušet, co jim jde a na čem mohou zapracovat. Všechno však začíná už dávno předtím – v rodině, školce, na prvním stupni. Je skvělé mít kolegyně a kolegy, kteří s vámi spolupracují. A pokud se podaří navázat spolupráci i s rodinou, je to to nejlepší, co se může stát. Stojí to mnoho času a úsilí. Je nutné začít brzy a zásadní jsou sebepoznání a kompetence. Musíme se naučit učit, třídit informace a nebát se technologií. A to je problém.

Rodiče, kteří sami nemají žádné vzdělávací ambice, neustále se stěhují a utíkají před exekucemi, úřady i sami před sebou, představují největší výzvu. Pokud dítě navštěvuje třetí, pátou či sedmou školu, je to neskutečně složité a pro většinu společnosti nepředstavitelné. Ale to je naše realita a s tou si musíme poradit. Jak těmto dětem i jejich rodinám dát šanci? Pokud jim voláte a zvete je do školy, stáváte se nepřítelem. Raději pak dají dítě jinam, kde po nich nikdo nic nechce.

Každý rok máme nějaké žáky, kteří nepodají přihlášku – jednoho, dva. Protože nelze nikomu poručit a odpovědnost nese především rodič, škola s tím nic neudělá. Bohužel ve výkazech to nevypadá dobře. Znamená to, že to děláme špatně? Nemyslím si. Všichni máme možnost svobodné volby a škola není ani zákonný zástupce, ani kouzelník. Kdo nechce, toho nepřesvědčíme. I s tím se musíme smířit.

Na druhou stranu 74 % žáků zvládlo přijímací zkoušky na maturitní obor. Všichni se děsí: „Vždyť to nezvládnou, nevydrží tam! Proč jsi jim to nevymluvila?“ Nevymlouvám jim to. Ba naopak, jsem ráda, že i ti, kteří na maturitní obor nechtěli, si alespoň jednu přihlášku podali a zkusili to. Byť si maturitní obor dali až na třetí místo. V Ústeckém kraji stačí k přijetí i poměrně málo bodů, ale to není problém základních škol. My máme za úkol dát dětem i rodičům informace, motivovat je, nabízet jim možnosti volby a vést je k sebepoznání a zkoušení nových věcí.

To dělám – kladu nepříjemné otázky: Co tě baví? Jaké jsou tvé zájmy? Jaké jsou tvé silné stránky? Žáci absolvují nejrůznější testy, především v programu Salmondo. Během dvou let se otestují až čtyřikrát. Sami vidí, jak se mění a v čem se rozvíjejí. Hledáme a objevujeme talenty, ve škole klademe důraz na spolupráci. Pořádáme projektový den volby povolání, do školy zveme odborníky a žáci se k nim podle svého zájmu zapisují napříč druhým stupněm. Je to extrémně náročné na čas a organizaci, ale vyplácí se to. Po třídních schůzkách, které probíhají v listopadu, organizujeme na naší základní škole miniveletrh středních škol. Jezdíme na exkurze do firem, žáci si vytvářejí portfolia, pracujeme s kartami, zkoušíme si pohovory, tvoříme životopisy v Canvě, stavíme město v C-game a objevujeme profese. Zkoušíme všechno. Něco funguje, něco ne. Co funguje u jedné třídy, nemusí fungovat u druhé, a není to špatně. Všechno je proces. Neexistuje žádný univerzální návod. Každá škola je vlastní mikrosvět v určitém prostředí a s určitými podmínkami. Podstatné je to nevzdat – s žáky, kolegy ani sama se sebou. Hledat další vzdělávání pedagogických pracovníků, které vám přinese inspiraci – třeba ne tím, co tam slyšíte, ale lidmi, které tam potkáte. Protože poradenství, a to kariérové především, je pro mě o budování vztahů, důvěře, otevřenosti a chybách, které děláme všichni a s nimiž musíme dál pracovat. Nevzdávejme to. Hledejme možnosti, zdroje, materiály a lidi a pracujme na sobě. Pokud děti vidí, že na sobě společně s nimi pracujete, vidí, že to má smysl a nejsou to jen planá slova.

Autorka

Mgr. Štěpánka Bretová

je výchovná a kariérová poradkyně na Základní škole a Mateřské škole Litvínov, Ruská 2059, okres Most.

bretova@zsruska.cz